

Evaluatierapport

Maarheeze, Panweg 2,

Projectnummer: A-23.0076

Auteur: Juliette de Winter

Datum: 13-06-2023

Versie: 1.0

Inhoudelijke controle: Jos van der Weerden

Inhoud

1	Inleiding.....	3
1.1	Aanleiding voor het onderzoek.....	3
1.2	Ligging en aard van het onderzoeksgebied.....	3
1.3	Administratieve gegevens.....	4
1.4	Doel van het onderzoek en vraagstelling van het PvE.....	5
1.5	Geschiedenis van het onderzoek en werkwijze	6
2	Voorlopige resultaten veldwerk	8
2.1	Sporen en structuren.....	8
2.2	Vondsten en monsters.....	9
2.3	Waardering.....	9
3	Uitwerking en selectie	10
3.1	Landschap.....	10
3.2	Sporen en structuren.....	10
3.3	Vondsten en vondstspreading	10
3.4	Monsters	10
3.5	Conservering/restauratie.....	10
4	Literatuur.....	11
	Bijlagen.....	12
1	Allesporenkaart.....	13

1 Inleiding

1.1 Aanleiding voor het onderzoek

BAAC heeft op 5 juni 2023 in opdracht van Arcadis Nederland BV een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd in het plangebied Panweg 2 te Maarheeze, gemeente Cranendonck. Tijdens het onderzoek zijn negen proefsleuven met een totale oppervlakte van circa 900 m² onderzocht. De aanleiding voor het archeologisch onderzoek is de voorgenomen realisatie van de bouw van een nieuwe hoogspanningsstation, nieuwe transformatoren, de aanleg van kabels en de bouw van nieuwe flexibele begeleiders.

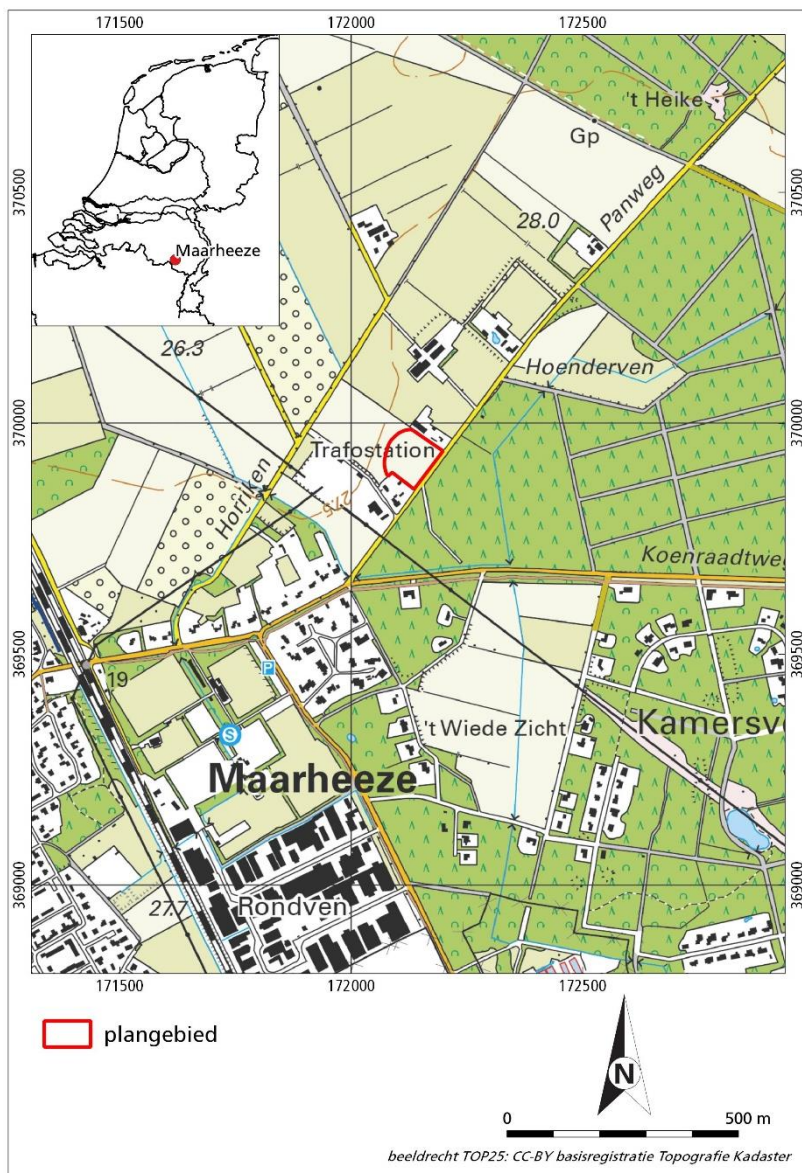
Het uitgevoerde onderzoek is het vervolg op een bureau- en booronderzoek dat in 2022 door BAAC is uitgevoerd voor terrein dat groter is dan onderhavig plangebied. In dit bureauonderzoek is vastgesteld dat het plangebied door de ligging in een van oorsprong heidegebied met vennen en een veldpodzolbodem een (middel)hoge verwachting heeft op het voorkomen van vindplaatsen uit de prehistorie, Romeinse tijd en (vroeg) middeleeuwen.¹ Het hierop volgende booronderzoek wees uit dat de grond in het plangebied tot variabele diepte is geroerd. Aan de oostzijde van het plangebied, waar de bodem minder diep verstoord is, is mogelijk een archeologisch niveau aanwezig. Voor dit deel van het plangebied, met een oppervlakte van 0,8 ha, werd een vervolgonderzoek in de vorm van proefsleuven aanbevolen indien hier grondwerkzaamheden zijn voorzien.²

1.2 Ligging en aard van het onderzoeksgebied

Het plangebied ligt circa 500 m ten oosten van de bebouwde kom van Maarheeze (afb. 1). Het plangebied betreft een perceel dat ligt aan de Panweg tussen de erven van Panweg 4 en 6 en Panweg 6A. De oppervlakte van het plangebied bedraagt 0,8 ha. Het plangebied was ten tijde van het veldwerk begroeid met graan.

¹ Huijbers 2022.

² Bergman 2023 (versie 1.1).

Afb. 1 De ligging van het plangebied op de topografische kaart van Nederland.

1.3 Administratieve gegevens

Locatiegegevens	
provincie	Noord-Brabant
gemeente	Cranendonck
plaats	Maarheeze
toponiem	Panweg 2
RD-coördinaten	172.131/369.985 (N)
	172.199/369.940 (O)
	172.136/369.985 (Z)
	172.071/369.919 (W)
kaartblad	570
kadastrale gegevens	kadastrale gemeente Maarheeze, perceel sectie B 1021 (deels)
oppervlakte plangebied	8.000 m ²
oppervlakte onderzoeksgebied	8.000 m ²

Projectgegevens	
projectnummer	A-23.0076
type onderzoek	proefsleuvenonderzoek
Archis-zaakidentificatienr.	5430704100
opdrachtgever	Arcadis Nederland BV te Amersfoort contactpersoon: dhr. D. Knapen
projectleider BAAC	mw. J. de Winter
bevoegde overheid	gemeente Cranendonk
adviseur namens bevoegde overheid	Omgevingsdienst Zuidoost Brabant contactpersoon: mw. R. Berkvens
datum opdracht	4 april 2023
datum veldwerk	5 juni 2023
datum evaluatierapport versie 1.1	16 juni 2023
datum goedkeuring evaluatierapport	
datum evaluatierapport versie 2	
beheer en plaats van vondsten en documentatie	Provinciaal depot bodemvondsten Noord-Brabant contactpersoon: mw. L. Sasabone
Vindplaatsgegevens	
complextype	vindplaats 1: bewoning? vindplaats 2: infrastructuur
datering	vindplaats 1: prehistorie-middeleeuwen? vindplaats 2: middeleeuwen-nieuwe tijd

1.4 Doel van het onderzoek en vraagstelling van het PvE

Het doel van inventariserend veldonderzoek (IVO) is het aanvullen en toetsen van de gespecificeerde archeologische verwachting, zoals geformuleerd in het bureau- en/of booronderzoek. Het gaat om gebieds- of vindplaatsgericht onderzoek. IVO gebeurt door middel van waarnemingen in het veld, waarbij (extra) informatie wordt verkregen over bekende en/of verwachte archeologische waarden binnen een onderzoeksgebied. Dit omvat de aan- of afwezigheid, de aard, de omvang, de datering, de gaafheid, de conservering en de inhoudelijke kwaliteit van de archeologische waarden.

Voor het uitgevoerde onderzoek is een Programma van Eisen (PvE) opgesteld waarin de volgende onderzoeksvragen zijn geformuleerd:³

Landschap:

1. *Wat is de bodem- en geologische opbouw (lithogenese) en daarmee ontstaanswijze van het onderzoeksgebied?*
2. *Welke lithogenetische eenheden kunnen worden onderscheiden? En wat zijn daarvan de lithologische kenmerken en sedimentaire structuren?*
3. *Hoe kenmerkt zich de bodemkundige ontwikkeling van de verschillende lithogenetische eenheden? Onder andere op de gedefinieerde overgang van de lage naar middelhoge archeologische verwachting op basis van het inventariserend booronderzoek?*
4. *Welke delen van het gebied zijn op welke wijze verstoord of afgegraven en tot op welke diepte? Wat is hiervan de invloed op de gaafheid van archeologische resten?*
5. *Hoe is de stratigrafie in antropogene zin? Is er sprake van loopvlakken, ophogingslagen of cultuurlagen? Wat zijn de kenmerken van de stratigrafische eenheden en wat is de datering?*
6. *Indien geen vindplaatsen worden aangetroffen, hoe kan dit verklaard worden?*

³ Wink 2023.

Archeologie (per vindplaats):

7. *Is er sprake van één of meer vindplaatsen in het onderzoeksgebied? Zo nee, verklaar de afwezigheid.*
8. *Wat zijn de aard en ouderdom van de archeologische sporen en resten?*
9. *Wat is de verspreiding en conservering van de verschillende materiaalcategorieën en grondsporen?*
10. *Welke complextypen kunnen worden onderscheiden?*
11. *Wat zijn de locatie, de exacte omvang, aard en fysieke kwaliteit van de vindplaatsen?*
12. *Wat zijn de diepteligging, stratigrafie en de ruimtelijke gaafheid van de vindplaatsen?*
13. *Zijn er meerdere sporenniveaus aanwezig, met andere woorden zijn er meerdere fasen op verschillende dieptes? Zo ja, op welke diepte bevinden zich deze niveaus?*
14. *Wat zijn de conservering en gaafheid van de archeologische resten, gelet op het voormalig grondgebruik, natuurlijke processen van erosie en verspoeling en de aard van de ondergrond?*
15. *Wat is per vindplaats de lithogenese en daarmee de ontstaanswijze van de locatie? Wat is de relatie tussen de vindplaats en de geomorfogenese?*
16. *Welke (delen van) vindplaatsen zijn behoudenswaardig en op grond van welke argumenten en scores? Komt dit overeen met de gespecificeerde archeologische verwachting uit het verkennend booronderzoek?*
17. *Is er een fasering aan te brengen in de archeologische sporen?*
18. *Is het de verwachting dat buiten het onderzoeksgebied nog resten van vindplaatsen aanwezig zijn?*
19. *Welke factoren, anders dan verstoring ten gevolge van antropogene of natuurlijke processen, kunnen als verklaring voor de afwezigheid van archeologische resten worden gegeven?*
20. *Indien vuursteenconcentraties worden aangetroffen:*
 - a. *Wat is de dichtheid en ruimtelijke verspreiding van de vuursteenconcentratie(s), zowel in horizontale als verticale zin?*
 - b. *Wat is de datering en eventuele fasering van de vindplaats(en)?*
 - c. *Wat is de interpretatie van de vuursteenvindplaats(en)?*
 - d. *Wat is de kwaliteit (gaafheid en conservering) van de vindplaats(en)? Wat zijn de aanwijzingen hiervoor?*
 - e. *Welke archeologische organische en/of paleo-ecologische resten zijn aanwezig of kunnen eventueel worden verwacht?*
 - f. *Welke relatie(s) bestaat er tussen het voorkomen van archeologische resten en landschappelijke kenmerken (reliëf, aan- of afwezigheid gradiëntzones, intactheid bodemprofiel)?*

Per proefsleuf, vak en laag dient te worden beantwoord:

 - g. *Wat is het aantal en het gewicht het vuursteen?*
 - h. *Wat is het aantal werktuigen en welke diagnostische werktuigen/artefacten zijn aanwezig?*
 - i. *Is er houtskool of andere artefacten aanwezig in de concentratie? Zo ja, welke?*
21. *Welk risico lopen de geconstateerde archeologische waarden en is behoud of verder onderzoek vanuit AMZ-perspectief gewenst?*
22. *Welke strategische en methodische aanbevelingen kunnen worden gegeven voor vervolgonderzoek?*

1.5 Geschiedenis van het onderzoek en werkwijze

Het proefsleuvenonderzoek vond plaats op 5 juni 2023. Het veldteam bestond uit Juliette de Winter (senior KNA-archeoloog, projectleider), Marieke Opbroek (senior KNA-archeoloog) en Bas van de Weerd (KNA-archeoloog MA).

Met de graafmachine is met een gladde bak laagsgewijs verdiept tot op het archeologisch niveau (circa 40-60 cm –mv) en vervolgens is het vlak met de hand bijgeschaafd. Er is één vlak aangelegd in de top van de natuurlijke ondergrond. In totaal zijn negen werkputten aangelegd (werkput 1-9). De vlakken zijn gefotografeerd, getekend met behulp van een GPS en er zijn NAP-hoogten genomen. Met een metaaldetector is gezocht naar voorwerpen bij de aanleg van het vlak. Metalen en andere vondsten zijn niet aangetroffen. Alle sporen zijn gecoupeerd waarna ze zijn gefotografeerd en digitaal getekend. Vervolgens zijn de sporen afgewerkt. Uit de drie kuilen zijn monsters genomen voor ¹⁴C-onderzoek vanwege de aanwezigheid van houtskool. Deze monsters zouden ook ingezet kunnen worden voor botanisch onderzoek. In elke sleuf zijn twee profielkolommen gedocumenteerd aangezien de bodem overal eenduidig was. Tijdens het veldwerk zijn geen specialisten ingezet.

Bij aankomst in het veld bleek het plangebied begroeid te zijn met graan. Via mail met de opdrachtgever voorafgaande aan het veldwerk was echter bekend gemaakt dat het terrein braak zou liggen en geen betredingstoestemming nodig was. Om problemen te voorkomen is telefonisch contact opgenomen met de opdrachtgever om na te gaan of we daadwerkelijk het terrein op konden. Dit bleek uiteindelijk het geval te zijn.

2 Voorlopige resultaten veldwerk

2.1 Sporen en structuren

Binnen het onderzoeksgebied zijn veertien sporen aangetroffen (bijlage 1). Behalve aan antropogene sporen zijn tevens aan natuurlijke lagen en administratieve eenheden spoornummers uitgedeeld. De antropogene sporen bestaan uit kuilen, paalkuilen, greppels en karrensporen.

aard spoor	aantal	datering/periode
greppel	5	middeleeuwen/nieuwe tijd?
karrenspoor	1	nieuwe tijd
kuil	4	prehistorie-middeleeuwen
paalspoor	4	prehistorie-middeleeuwen
laag	19	n.v.t.
natuurlijke laag	19	n.v.t.
natuurlijk	1	n.v.t.
recent	1	20 ^e /21 ^e eeuw
totaal	54	

Tabel 2.1 Overzicht aantallen per aard spoor.

Voor het onderzoek zijn met name de kuilen en paalsporen van belang. Deze acht sporen werden verspreid aangetroffen op de rand van een verhoging in het landschap. De vulling is overal gelijk en bestaat uit uitgelooagd (licht)grijs zand met kleine fragmenten houtskool (afb. 2). Vondsten waren niet aanwezig in de sporen waardoor ze onduidelijk is hoe oud ze zijn. Op basis van vulling kan alleen globaal bepaald worden dat ze in de periode prehistorie-middeleeuwen gedateerd kunnen worden.

Afb. 2 Doorsnede van spoor 3002.

De meeste greppels en de karrensporen zijn noordoost-zuidwest georiënteerd, twee parallel liggende greppels hebben een noordwest-zuidoost oriëntatie. Vermoedelijk kunnen de greppels als perceleringsgrenzen geïnterpreteerd worden. De sporen zijn gezien de donkere, scherpe begrensde vulling jonger dan de kuilen en paalsporen en dateren uit de late middeleeuwen-nieuwe tijd.

2.2 Vondsten en monsters

Het proefsleuvenonderzoek heeft geen vondsten opgeleverd. Tijdens de aanleg van het vlak en bij het couperen en afwerken van de sporen zijn geen vondsten gedaan, ook metaalvondsten werden niet aangetroffen. Omdat nauwelijks sprake is van een natuurlijk bodemprofiel in het plangebied zijn eventuele vondsten vermoedelijk verdwenen tijdens het ploegen van het perceel en opgenomen in de akkerlaag.

Van drie sporen zijn, vanwege het aanwezige houtskool en het ontbreken van vondstmateriaal, monsters genomen voor ^{14}C -onderzoek, om zo de sporen te kunnen dateren (vnr. 1, 2 en 3). Deze monsters kunnen indien nodig ook worden ingezet voor botanisch onderzoek.

soort monster	aantal	datering
^{14}C /botanie	3	onbekend

Tabel 2.2 Aantal per soort monster.

2.3 Waardering

In het plangebied zijn verspreid over negen proefsleuven veertien antropogene sporen aangetroffen waarvan de kuilen en paalsporen een vindplaats met onbekende datering (prehistorie-middeleeuwen) vormen (vindplaats 1) en de greppels en karrensporen een vindplaats uit de middeleeuwen-nieuwe tijd (vindplaats 2). De kuilen en paalsporen bevinden zich in het centrale deel van het plangebied in werkput 3, 4, 5, 6 en 8. De greppels en karrensporen zijn aangetroffen aan de rand van het plangebied in werkput 1, 2, 8 en 9.

Vindplaats 1 scoort gemiddeld op fysieke kwaliteit. De bodem is grotendeels verdwenen, maar de sporen zijn onder een verrommeld dek nog redelijk goed bewaard gebleven op 40-60 cm -mv. De sporen liggen ruim verspreid over het plangebied. Vondsten zijn niet aangetroffen, wel zijn kleine fragmenten houtskool in de sporen aanwezig. Op inhoudelijke kwaliteit wordt in deze fase van het onderzoek niet gescoord. Er zijn enkele kuilen en paalsporen gevonden, maar verder is onduidelijk wat precies is aangetroffen. Om die reden wordt geadviseerd ^{14}C -onderzoek uit te laten voeren om meer inzicht in de vindplaats te krijgen (zie ook paragraaf 3.4).

Vindplaats 2 scoort eveneens midden op fysieke kwaliteit vanwege de redelijke tot goede conservering van de sporen. Ook vondsten uit deze periode zijn niet aangetroffen. Inhoudelijk gezien scoort de vindplaats laag tot gemiddeld, vergelijkbare sporen worden vaak gevonden in het Brabantse dekzandgebied.

Voor vindplaats 2 is het advies van BAAC om deze vrij te geven voor verdere ontwikkelingen. Tijdens het proefsleuvenonderzoek zijn de sporen van deze vindplaats al in voldoende mate onderzocht. Zolang de datering van vindplaats 1 onbekend is kan nog geen advies voor deze vindplaats worden gegeven.

De waardering van de vindplaats is gebaseerd op wat er in deze fase van het onderzoek bekend is. Het onderzoek moet nog verder uitgewerkt worden, waarbij nieuwe gegevens naar voren kunnen komen die de waardering van de vindplaats beïnvloeden. Een nuancering of verfijning van de waardering van de vindplaats tijdens de uitwerking is dus nog mogelijk.

3 Uitwerking en selectie

3.1 Landschap

Om inzicht in de bodem en het landschap te verkrijgen dienen de gedocumenteerde profielen te worden uitgewerkt. Het onderzoek zal worden uitgevoerd door fysisch geograaf Enith de Boer (BAAC).

3.2 Sporen en structuren

In het plangebied zijn veertien antropogene sporen aangetroffen waarvan acht sporen een vindplaats vormen met onbekende aard en datering. Zes sporen bestaan uit infrastructurele sporen (greppels en karrensporen). Deze sporen dienen te worden uitgewerkt.

3.3 Vondsten en vondstspreading

Het onderzoek heeft geen vondsten opgeleverd.

3.4 Monsters

De drie monsters die tijdens het proefsleuvenonderzoek uit kuilen zijn genomen kunnen in eerste instantie worden ingezet voor ^{14}C -onderzoek om de vindplaats te kunnen dateren. In de monsters zijn kleine fragmenten houtskool aanwezig. Tegelijkertijd kan eventueel ook gekeken worden naar botanische resten die in de monsters aanwezig kunnen zijn.

vondst	spoor	vulling	aard spoor	materiaal	datering	waardering
1	8004	0	kuil	^{14}C	onbekend	ja
2	5002	1	kuil	^{14}C	onbekend	ja
3	6002	0	kuil	^{14}C	onbekend	ja

Tabel 3.1 Voorstel voor uitwerking ^{14}C -monsters.

Om de vindplaats te kunnen dateren stelt BAAC voor om de drie monsters in te zetten voor ^{14}C -onderzoek. Met de uitwerking van een derde monster kan in het geval van twee uiteenlopende dateringen wellicht één van beide bevestigd worden.

3.5 Conservering/restauratie

Er zijn geen vondsten die voor conservering en/of restauratie in aanmerking komen.

4 Literatuur

Bergman, W.A., 2023: *Gemeente Cranendonck. Plangebied Panweg 2 te Maarheeze: Inventariserend veldonderzoek (verkennende fase)*, 's-Hertogenbosch (BAAC-rapport V-22.0268).

Huijbers, A. 2022: *Gemeente Cranendonck. Plangebied Panweg 2 te Maarheeze. Archeologisch bureauonderzoek*, 's-Hertogenbosch (BAAC-rapport V-21.0274).

Wink, K., 2023: *Programma van Eisen archeologie. Proefsleuvenonderzoek IVO-P Panweg 2 te Maarheeze, gemeente Cranendonck TenneT TSO*, Amersfoort.

Bijlagen

1 Sporenlijst

1 Allesporenkaart

